

Nagybőjt 3. vasárnapja

Kiv 3,1–8a.13–15

„Én vagyok az Isten, atyáid Istene!”

Mózes apósának, Jetrónak, Midián papjának a juhait őrizte. Egyszer messzire behajtott a juhokat a pusztába, és eljutott az Isten hegyéhez, a Hórebhez. Itt megjelent neki az Isten angyala a tűz lángjában, egy égő csipkebokorban. Mikor odanézett, látta, hogy a bokor ég, de nem ég el. Így szólt magában: „Odamegyek és megnézem ezt a különös jelenséget, hadd lássam, miért nem ég el a csipkebokor.” Amikor az Úr látta, hogy vizsgálódva közeledik, az Isten megszólította a csipkebokorból: „Mózes, Mózes!” „Itt vagyok” – felelte. Erre így szólt: „Ne közelíts! Vedd le sarudat a lábadról, mert a hely, ahol állasz, szent föld.” Azután így folytatta: „Én vagyok az Isten, atyáid Istene: Ábrahám Istene, Izsák Istene, Jákob Istene.” Erre Mózes eltakarta arcát, mert félt Istenre tekinteni. Az Úr pedig így szólt: „Láttam Egyiptomban élő népem nyomorúságát és hallottam a munkafelügyelőkre vonatkozó panaszát; igen, ismerem szenvedését. Azért szálltam le, hogy kiszabadítsam az egyiptomiak hatalmából...” Mózes ezt mondta Istennek: „Ha megérkezem Izrael fiaihoz és így szólok hozzájuk: Atyáitok Istene küldött, akkor majd megkérdezik: Mi a neve? – mit felelek erre?” Isten ezt válaszolta: „Én vagyok, aki vagyok.” Azután folytatta: „Így beszélj Izrael fiaihoz: Aki van, az küldött engem hozzátok.” Azután még ezt mondta Isten Mózesnek: „Jahve, atyáitok Istene, Ábrahám Istene, Izsák Istene, Jákob Istene küldött hozzátok. Ez az én nevem minden időkre, s így kell neveznetek nemzedékről nemzedékre.”

Ennek az elbeszélésnek a szövege magában hordja a Biblia különböző rétegű szövegei elbeszélőinek stílusát. Mózes meghívásának elbeszélésében sűrítve találjuk meg a törzsi istennevek azonosításáról szóló hagyományt és a Jahve név etimológiáját is. A Sínai-hegy és az égő „csipkebokor” neve szintén szójátékot tartalmaz. Mózes ebben a történetben találja meg az egyiptomi neveltetés után vallási identitását. Egyéni Isten-élményét hozzákapcsolja a törzsek keretében imádott „hegyen lakó” Isten élményéhez, valamint a pátriárkák: Ábrahám, Izsák és Jákob élményéhez. Mózes tehát a szemita hagyománnyal vallási alapon azonosul. Ugyanakkor prófétai meghívásának kettős szerepe van: egyrészt az egyiptomi szolgaságból ki kell vezetnie Jákob fiainak utódait,

másrészt ezt a népcsoportot meg kell ismertetnie a szabadító Isten fogalmával, akiről csak azt állítják, hogy van. Az Egyiptomban élő szemíták feltehetően nem voltak tiszta monoteisták, és hitviláguk keveredett az egyiptomiak hitével, istenről alkotott elképzeléseivel. Nem mindegy tehát, hogy Mózes milyen Isten nevében ígér nekik szabadulást. Az „*En vagyok, aki vagyok*” isteni név rövidítése lesz a Jahve név. Azt nehéz eldönteni, hogy ezt az Istennevet a zsidók is ismerték, vagy csak Mózes volt az első, akinek Isten ezt a nevet először kinyilatkoztatta. Mindenesetre a Jahve név alatt írt bibliai szövegeknek egészen sajátos vallási szemléletmódjuk van, és külön stílust is képviselnek a bibliai elbeszélések között. Egészen mások, mint a kultikus vallásosságot favorizáló papi szövegek. Jahve szabadító Isten, a léte nem pusztán passzív lét, hanem azt is jelenti, hogy Mózással és népével van.

Másrészt ettől az elbeszéléstől kezdve erősödik az „egyetlen Isten”-koncepció. Vagyis az az Isten, aki van. Az összes többi istenségnek nevezett valami vagy jelenség nem tekinthető isteninek. Ezt – az ókorban abszurd – szemléletet csak az tetézte, hogy Jahvet soha nem ábrázolták, sőt: tilos volt ábrázolni. Eredeti kultuszához csak a morális törvények betartása tartozott. Az Isten tisztelete és az etikai kódex Mózes működése révén kapcsolódik egybe, és ennek a teológiának a kiindulópontja e történet.

Mózes ettől kezdve minden kortársánál erőteljesebben képviseli a szívbeli és a tettekben megnyilvánuló vallásosságot. Eredetileg megtagad mindenféle kultikus vallásosságot és liturgikus istentiszteleti formát. Az ima, az elmélkedés és az isteni indításra végzett tettek képezik Mózes egyéni vallásosságának központját. Ezt meglehetősen nehéz lesz elfogadtatnia kortársaival. E szemléletmódnak az elfogadtatására születnek azok a törvények, amelyek mint szociális, tisztasági és vallási törvények a későbbi évszázadokban elfedik e hozzáállást, sőt néha ennek ellenében is hatnak.

Mózes az Isten embere, a vallási vezető, az egyedülálló vallási tapasztalatok által motivált személyiség ebben a történetben születik meg. Nemcsak új istennév válik ismertté a történet révén, hanem új vallásos személyiség is bemutatkozik. Isten hajthatatlan szolgája születik meg ebből az élményből. Sokan úgy gondolják, az istenkép mindig olyan elvont teológiai fogalom vagy valóság, amelynek nincs igazán kihatása az ember életére. Valójában pont az ellenkezője igaz: a szívben és a fantáziavilágunkban felépített istenkép – akár hamis, akár helyes – motiválja a tetteinket. Az istenített valóságok elérésére törekszünk, és ha ezt rosszul határozzuk meg, téves emberképet és téves etikai kódexet alakítunk ki magunk számára.